

UDK 637.5:339.1 (4)

Pregledni članak

Dr. Zdravko Tolušić

AKTUALNA KRETANJA NA EUROPSKOM I SVJETSKOM TRŽIŠTU MESA I STOKE

1. UVOD

Sve donedavno tržište goveda i govedeg mesa bilo je jedno od najstabilnijih u europskim, ali i u svjetskim razmjerima. Značajan poremećaj na ovom tržištu dogodio se nedavno pojavom kravljeg encefalitisa u Velikoj Britaniji, što može imati i dugoročnije posljedice na kretanja na tržištu goveda i govedeg mesa, a moguće su i neke posljedice šireg značenja. Međutim, ovi poremećaji na tržištu govedeg mesa mogu biti, u određenim slučajevima, zahvaljujući zamjenjivosti poljoprivrednih proizvoda kao specifičnosti njihove ponude i potražnje, neutralizirani povećanom ponudom drugih vrsta mesa. To je razlog zbog kojega se u ovom radu razmatraju dosadašnji odnosi i kretanja na europskom i svjetskom tržištu glavnih vrsta stoke i mesa.

2. SVJETSKO TRŽIŠTE MESA

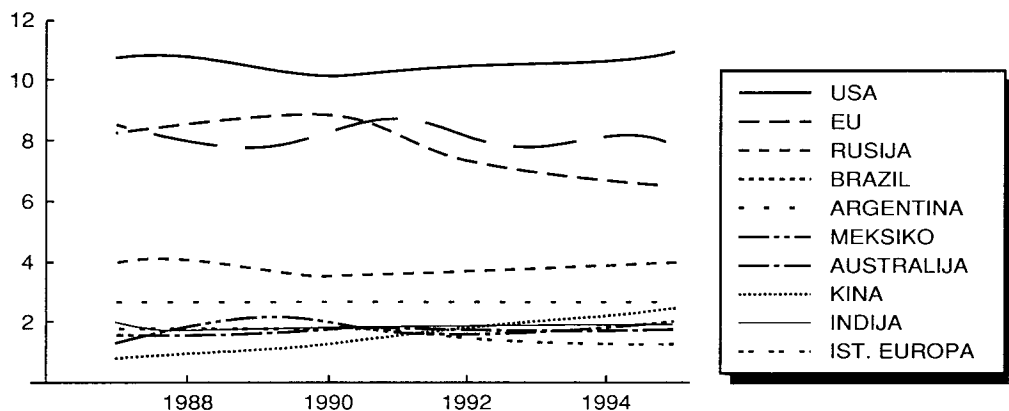
Na svjetskom tržištu mesa najvažnije mjesto zauzimaju tri vrste mesa¹. U prvu skupinu spada govede, juneće i teleće meso, čija se proizvodnja zajedno prati pa stoga u daljnjem tekstu kada budemo govorili o "govedem mesu" podrazumijevat ćemo navedene tri vrste mesa. Druga je važna kategorija mesa na svjetskom tržištu svinjsko meso. U treću skupinu spada ovčje, janjeće i kozje meso - u nastavku govorimo o "ovčjem mesu".

Svjetska proizvodnja govedeg mesa kreće se oko 50 milijuna tona godišnje. Mogu se izdvojiti tri glavna svjetska proizvođača: Sjedinjene Američke Države (USA) sa stabilnom proizvodnjom između 10 i 11 milijuna tona godišnje, Europska unija također sa stabilnom proizvodnjom od oko 8 milijuna tona godišnje i Rusija (uključivo sa zemljama nasljednicama) s ranije stabilnom godišnjom proizvodnjom od 8-9 milijuna tona godišnje, koja nakon 1991. godine bilježi izražajnu tendenciju pada (8% godišnje). Osim ovih "divova" svjetske proizvodnje govedeg mesa tu su još i neke zemlje s manjom, ali relativno vrlo značajnom proizvodnjom: Brazil (oko 4 mil. tona godišnje), Argentina (oko 2.7 mil. tona godišnje), Meksiko (oko 2 mil. tona godišnje) itd. Na

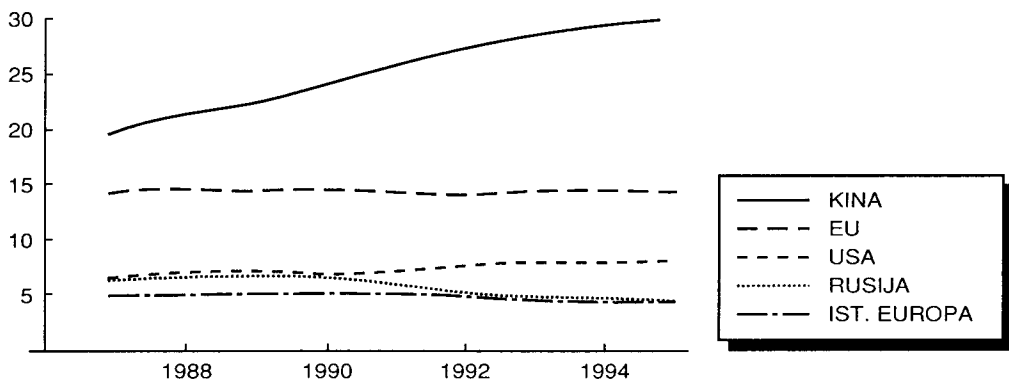
Iznenadna pojava kravljeg encefalitisa u Velikoj Britaniji može dovesti do nepredvidljivih poremećaja na do sada izrazito stabilnom europskom tržištu stoke i mesa. Velika Britanija je donedavno uz Francusku i Njemačku zauzimala vrlo značajno mjesto na europskoj ljestvici izvoznika živih goveda. Budući da su ove tri zemlje, uz Sjedinjene Američke Države, i najveći svjetski izvoznici goveda, realno su moguće i neke gospodarske i političke implikacije poremećaja prouzrokovanih pojavom kravljeg encefalitisa.

¹ Institut für landwirtschaftliche Marktforschung der Bundesforschungsanstalt für Landwirtschaft Braunschweig, Die landwirtschaftlichen Märkte an der Jahreswende 1994/95, Agrarwirtschaft 44(1995) 1-84

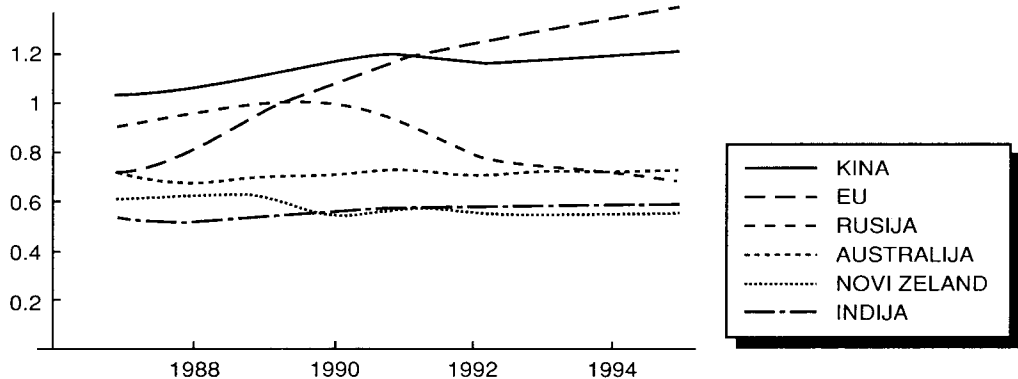
a) Najveći svjetski proizvođači goveđeg mesa

b) Najveći svjetski proizvođači svinjskog mesa

c) Najveći svjetski proizvođači ovčjeg mesa

Slika 1. Kretanje proizvodnje glavnih vrsta mesa najznačajnijih svjetskih proizvođača (u milijunima tona)

slici 1.a grafički su prikazane spline-regresije urađene programom *Mathematica*², koje prikazuju kretanje proizvodnje govedeg mesa najznačajnijih svjetskih proizvođača u posljednjih desetak godina.

Svjetska proizvodnja svinjskog mesa ima tendenciju porasta (i to uglavnom zbog značajnog porasta kineske proizvodnje) i kreće se od 65 do 75 milijuna tona godišnje. Mogu se izdvojiti dva glavna svjetska proizvođača svinjskog mesa: Kina s prosječnom godišnjom stopom rasta od 6% i proizvodnjom, koja se u posljednjih desetak godina kreće od 20 do 30 milijuna tona godišnje i Europska unija sa stabilnom proizvodnjom od oko 14 milijuna tona godišnje. Značajan svjetski proizvođač svinjskog mesa još su Sjedinjene Američke Države (USA) sa stabilnom proizvodnjom između 10 i 11 milijuna tona godišnje i Rusija (uključivo sa zemljama nasljednicama) s ranije stabilnom godišnjom proizvodnjom od 6 milijuna tona, koja nakon 1991. godine bilježi izražajnu tendenciju pada od 10.5% godišnje (slika 1.b).

Svjetska proizvodnja ovčjeg mesa kreće se iznad 9 milijuna tona godišnje i ima godišnju stopu rasta od 1.1%. Najznačajniji su svjetski proizvođači ovčjeg mesa Europska unija sa stabilnom proizvodnjom nešto više od milijun tona godišnje i Kina s izrazitim porastom proizvodnje u posljednjih desetak godina od 0.7 do 1.3 milijuna tona godišnje (prosječna godišnja stopa rasta je čak 10.3%). Značajani svjetski proizvođači ovčjeg mesa još su Australija (oko 0.7 milijuna tona godišnje), Novi Zeland (oko 0.6 milijuna tona godišnje), Indija (oko 0.6 milijuna tona godišnje), te Rusija (uključivo sa zemljama nasljednicama) s ranije stabilnom godišnjom proizvodnjom od milijun tona godišnje, koja nakon 1991. godine bilježi izrazitu tendenciju pada od 10% godišnje (slika 1.c).

3. EUROPSKO TRŽIŠTE MESA

Kad se govori o europskoj proizvodnji mesa, onda se prije svega misli na zemlje Europske unije.

Naime, udio ostatka Europe bez Rusije (prema [1]) u ukupnoj europskoj proizvodnji govedeg mesa (oko 11 milijuna tona godišnje) u posljednjih desetak godina opao je od 15% na sadašnjih 12% i sada se kreće oko 1.3 milijuna tona godišnje. Slična je situacija i sa svinjskim i ovčjim mesom. Od ukupne europske (bez Rusije) proizvodnje svinjskog mesa (oko 21 milijun tona godišnje) udio ostatka Europe također je u padu i kreće se od 4-5 milijuna tona godišnje. Od ukupne europske (bez Rusije) proizvodnje ovčjeg mesa (oko 1.5 milijun tona godišnje) udio ostatka Europe također je u padu i kreće se oko 200 000 tona godišnje.

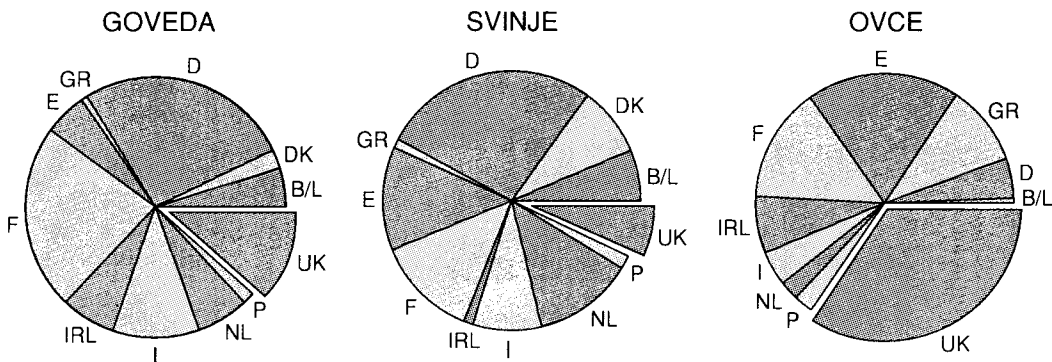
Najveći proizvođači govedeg mesa u Europskoj uniji su Njemačka (preko 2 milijuna tona godišnje) i Francuska (oko 2 milijuna tona godišnje). Velika Britanija zauzima treće mjesto s godišnjom proizvodnjom oko milijun tona. Udio ostalih država Europske unije u proizvodnji govedeg mesa vidi se na slici 2.

Što se tiče proizvodnje svinjskog mesa, apsolutno je najveći proizvođač Njemačka (blizu 4 milijuna tona godišnje), a zatim Španjolska, Francuska i Nizozemska (svaka s oko 1.8 milijuna tona godišnje). Velika Britanija ima relativno slabiju proizvodnju svinjskog mesa (oko milijun tona godišnje).

U proizvodnji ovčjeg mesa izrazito prvo mjesto zauzima Velika Britanija s oko 400 000 tona godišnje proizvodnje.

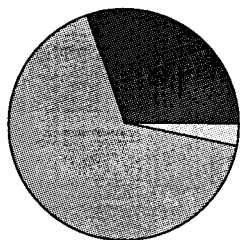
Za analizu tržišta mesa u Europskoj uniji zanimljivo je pogledati navike stanovništva u potrošnji pojedinih vrsta mesa. Na slici 3. prikazan je udio prosječne godišnje potrošnje svih triju glavnih vrsta mesa po glavi stanovnika za 12 starih članica Europske unije.

² S. Wolfram. *Mathematica*, Addison-Wesley, New York, 1991

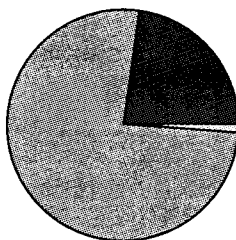

Slika 2. Udio zemalja Europske unije u proizvodnji glavnih vrsta mesa

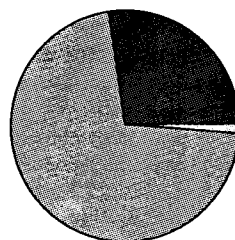
BELGIJA/LUKSEMBURG

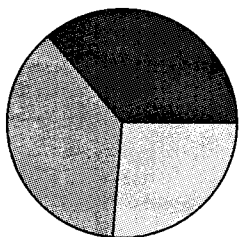
DANSKA

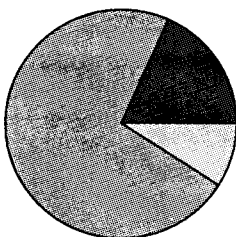
NJEMAČKA

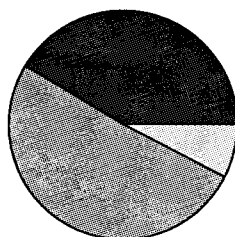
GRČKA

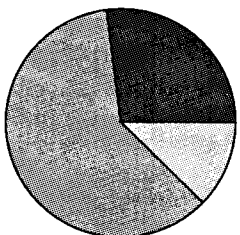
ŠPANJOLSKA

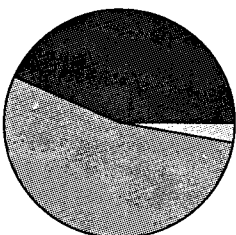
FRANCUSKA

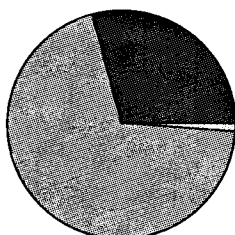
IRSKA

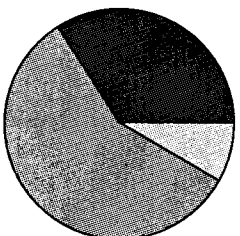
ITALIJA

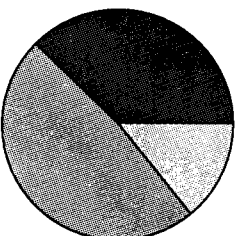
NIZOZEMSKA

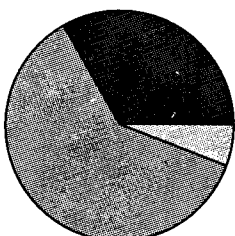
PORTUGAL

VELIKA BRITANIJA

EUROPSKA UNIJA

■ SVINJE ■ GOVEDA ■ OVCE

Slika 3. Potrošnja govedeg, svinjskog i ovčjeg mesa po glavi stanovnika nekih zemalja Europske unije

Kako je vidljivo iz slike 3, svinjsko meso najviše se troši u Danskoj, a najmanje u Grčkoj, govede meso najviše se troši u Italiji, a najmanje u Španjolskoj, dok se ovčje meso najviše troši u Grčkoj, a najmanje u Njemačkoj.

4. TRŽIŠTE GOVEDA I GOVEDEG MESA U EUROPSKOJ UNIJI

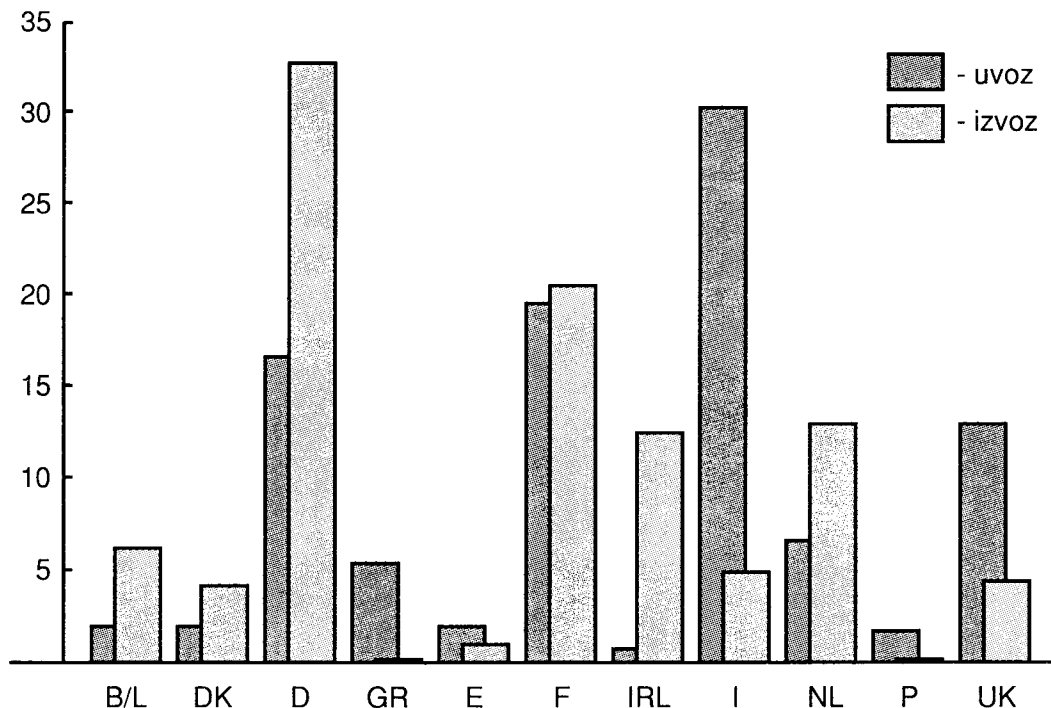
Zemlje Europske unije značajni su izvoznici govedeg mesa. Tu svakako prednjače Njemačka (s preko milijun tona godišnjeg izvoza) i Francuska (oko 700 000 tona godišnjeg izvoza). Najveći uvoznik govedeg mesa od zemalja Europske unije je Italija (oko 750 000 tona godišnjeg uvoza). Zanimljivo je primijetiti da Velika Britanija ima gotovo dvostruko veći uvoz nego izvoz govedeg mesa, a u europskim razmjerima ni jedna ni druga količina nisu značajne (slike 4. i 5.).

Nešto je drukčija slika kada je riječ o izvozu živih goveda (slika 5.). Najveći je izvoznik živih goveda u Europskoj uniji Francuska (oko 1.5 milijuna grla godišnje). Njemačka u posljednjih desetak godina

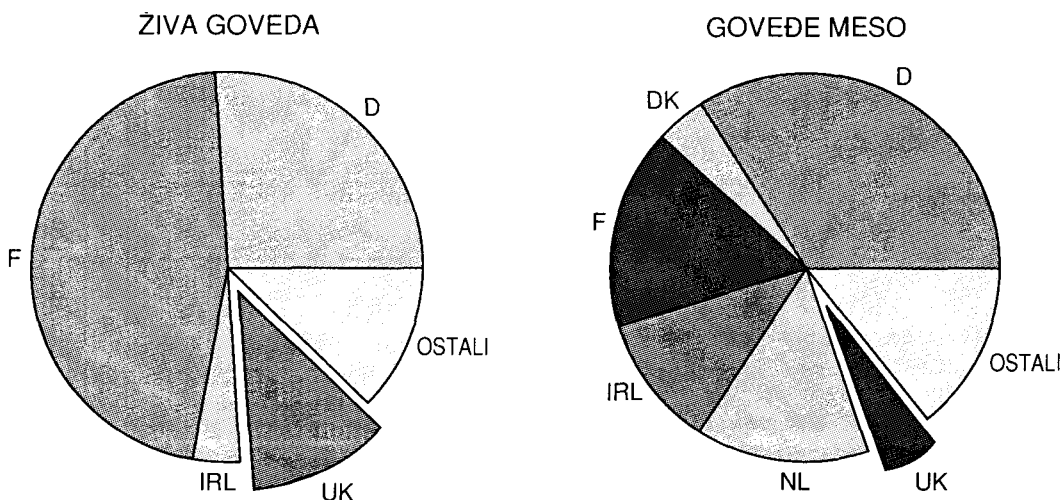
bilježi izraziti rast izvoza živih goveda pa godišnje izvozi od 350 000 do milijun grla. Slično se u posljednjih desetak godina događalo i u Velikoj Britaniji. Tamo je izvoz stabilno rastao od 267 000 grla 1988. godine do sadašnjih 400 000 grla. Istovremeno izvoz iz Irske je opao od 235 000 grla 1988. godine na sadašnjih 130 000 grla. Ostale zemlje Europske unije nemaju značajan izvoz živih goveda.

Može se primijetiti da su vlade Njemačke i Velike Britanije u posljednjih desetak godina sustavno ulagale značajna sredstva u proizvodnju i izvoz goveda. Kako su Francuska, Njemačka i Velika Britanija nositelji proizvodnje goveda u Europskoj uniji, koja je druga po proizvodnji u svjetskim razmjerima, pojava kravljege encefalitisa u Velikoj Britaniji značajno će poremetiti odnose na tržištu goveda i govedeg mesa.

Na osnovi svega rečenog može se predvidjeti da će ove promjene značajno utjecati na daljnje tokove ovoga osjetljivog tržišta, a mogle bi prouzrokovati i neke političke implikacije vezane uz daljnji proces europske integracije.

Slika 4. Uvoz - izvoz govedeg mesa u zemljama Europske unije (u %)

Slika 5. Izvoz živih goveda i govedeg mesa iz zemalja Europske unije

LITERATURA:

1. Institut für landwirtschaftliche Marktforschung der Bundesforschungsanstalt für Landwirtschaft Braunschweig, Die landwirtschaftlichen Märkte an der Jahreswende 1994/95, Agrarwirtschaft 44(1995) 1-84

2. Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften, 1992 - 1995

3. R. Scitovski, S. Kosanović, Rate of change in economics research, Economics analysis and workers management 19(1985) 65-75

4. World Agricultural Production, FAS, WAP 10-92

5. S. Wolfram, Mathematica, Addison-Wesley, New York, 1991.

Zdravko Tolušić, Ph. D.

ACTUAL MOVEMENTS IN EUROPEAN AND WORLD MARKET OF MEAT AND CATTLE

Summary

Sudden cow encephalitis outbreak in Great Britain can lead up to unpredictable dislocation in former stable European market of meat and cattle. Until recently, Great Britain with France and Germany took exceptionally significant place on European scale of exporters of the live heads of cattle. Since these three countries, with the United States of America, are the biggest cattle exporters, some economical and political implications of the dislocations caused by the cow encephalitis are really possible.